

vici în cunoscutul său studiu cu privire la graiul carașovenilor : „În urma poziției lui izolate, acest grai a păstrat, pe de o parte, o seamă de trăsături arhaice, pe de altă parte a creat o seamă de inovațiuni, toate prezentînd un interes deosebit pentru dialectologia slavă...“<sup>1</sup>. Faptul că graiul acestor coloniști velicoruși a avut o evoluție aparte, sustrăgîndu-se influenței nivelatoare a limbii ruse literare și încorporînd în structura sa, îndeosebi lexicală, o serie de elemente lingvistice străine, neîntîlnite în graiurile velicoruse din URSS, ne și îndreptățește să-i consacram acest studiu modest<sup>2</sup>.

**Observații asupra graiului.** Vom încerca să sistematizăm mai jos cîteva trăsături fonomorfologice, sintactice și lexicosemantice ale graiului în discuție, oprindu-ne atenția îndeosebi asupra fenomenelor diferențiale.

## PARTICULARITĂȚI FONETICE

### Vocalism:

Akanie de tip nedisimilativ (o în prima silabă protonică > a)<sup>3</sup> : /a/r'ól „vultur“, v/a/rónz „cioară“, bl/a/há „purice“, mól/a/dói kon' „cîrlan“, dv/a/rnářz p't'ícó „păsări domestice“, k/a/rá „scoartă“, sm/a/ród'invz „coacăze“, mól/a/tók „ciocan“, t/a/pór „topor“, kór/a/bók „ladă“, mól/a/kó „lapte“, k/a/l'có „verighetă“, p/a/lá „pulpane.e hainei“, v/a/lós'i „păr“, p/a/dósvz „talpă“, v/a/dá „apă“, s/a/l'ánkz „solniță“, p/a/yóskz „căruță cu gratii“, k/a/sá „coasă“, sk/a/l'invz „animale de casă“, k/a/már „țînțar“.

Ikanie (e sau a neaccentuat proton, după consoane palatale > i) : ě'/i/-r'ěšn'z „cireșă“, ě'/i/snók „usturoi“, p'/i/tušók „lalea“, i/ěm'én' „orz“, z'/i/v'ónyi cv'et „culoare verde“, k'č'/'i/rýá „vătrai“, p'ər'/'i/dók „partea din față a căruții“, „st'/'i/kló „geam“, γr'/'i/šók „coama acoperișului“, m'/'i/h/i „foale“, s'/'i/ló „sat“, p'/'i/r'invz „pilotă“, ad'/'i/jálz „plapumă“, v'/'i/dró „găleată“, l'/'i/žánkz „cupitor“, m'/'i/s'it' „a frămînta aluatul“, sm'/'i/tánz „smîntînă“, st'/'i/klúškz „sticlă de lampă“, b'/'i/lók „albuș de ou“, v'/'i/ě'érz „cină“, p'/'i/l'ónkz „scutec“, p'/'i/r'č'átk'i „mănuși“.

o sau a neaccentuat post-ton > y (inconsecvent) : akať/y/y/s'z „a fătat vaca“, výt/y/š'it' „a scoate“, lúst/y/ěkz hl'ěbz „felie de piine“, on d'ěl/y/ižt' us'ó sam „el face totul singur“, sýt/y/st' „grăsime“. Comp. însă : zápřn „șorț“, r'ámč'k'i „tablouri“ etc.

o neaccentuat, de regulă în prima silabă protonică > u (inconsecvent) : s/u/šávz „șosea“, š/u/s'ěty „șosete“, had'it' ná\_b/u/su „a umbla desculț“. În cele mai multe cazuri are loc, însă, fenomenul obișnuit (akanie).

### Consonantism :

Tratamentul fonetic g oclusiv > γ fricativ : a/γ/ur'éc „castravete“, adna/γ/ótk'i „gălbinele“, /γ/arnúškz „vătră“, k'č'/'i/rýá „vătrai“, stru/γ/dá „a ciopli cu toporul“, /γ/l'invz „lut“, daró/γ/z „drum“ /γ/ar'iš'z „podul casei“,

<sup>1</sup> E. Petrovici, *Graiul carașovenilor. Studiu de dialectologie slavă meridională*, București, 1935, p. XI.

<sup>2</sup> În sistematizarea materialului ne-am ghidat, în parte, după modelul folosit de cercetătorii clujeni. V., de pildă : Romulus Todoran, *Material dialectal II. Graiul din Vîlcele (raionul Turda)*, „Materiale și cercetări dialectale“, Academia R.P.R., Filiala Cluj, Institutul de lingvistică, 1960, p. 29—126.

<sup>3</sup> Vezi P. S. Kuznețov, *Русская диалектология*, Moscova, 1954, p. 41—42.